

Aan
de gemeenteraad

Datum 27 mei 2025
Zaaknummer 2025-0053405
Betreft Onderzoek Dordrecht, slavernij en autonomie van 1572 tot nu

Vergadering van
Portefeuillehouder: Rik van der Linden
Begrotingsprogramma Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht
Kernteam/Opgave: Samenleving - Cultuur en Economie
Auteur: Jeannette van Walderveen
E-mail: j.van.walderveen@dordrecht.nl
Verantwoordelijke:
Openbaar: Nee

Raadsinformatiebrief

Hoe zijn de bevoegdheden rond dit onderwerp verdeeld?

Het college verstrekt de raad actief informatie die nodig is voor de uitoefening van haar taken.

Wat is de aanleiding om deze informatie kenbaar te maken?

Tijdens de raadsvergadering op 4 juli 2023 is toegezegd dat we een wetenschappelijk onderzoek laten uitvoeren naar de rol van het slavernijverleden in de geschiedenis van Dordrecht. In november 2023 hebben we de opdracht gegeven voor het uitvoeren van een onderzoek naar het trans-Atlantische slavernijverleden van Dordrecht (zie raadsinformatiebrief 2023-0163495), met een deel over de rol van het stadsbestuur en één over de levens van Zwarte Dordtenaren door de eeuwen heen.

Op 4 juni a.s. is de publicatie en openbare boekpresentatie waarvoor u ook bent uitgenodigd. In deze raadsinformatiebrief informeren we u onder embargo over het onderzoek en de vervolgstappen, zodat u zich hierop kunt voorbereiden.

Wat is de te delen informatie?

Het onderzoek bestond uit twee deelonderzoeken: één over de rol van het stadsbestuur in de Atlantische slavernijgeschiedenis en één over de levens van Zwarte Dordtenaren door de eeuwen heen. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn in een boek gebundeld. Het boek is vanaf 4 juni openbaar beschikbaar (zie ook onder 'Hoe verder na deze raadsinformatiebrief?').

Het onderzoek volgt in het spoor van eerdere onderzoeken naar dit verleden. Meer dan in eerdere onderzoeken is de nadruk gelegd op de autonomie en het handelingsvermogen van stedelingen die werden geracialiseerd als 'zwart' of die zichzelf uitdrukkelijk als Zwart identificeerden en de doorwerking van het slavernijverleden.

De eerste deelconclusies over de rol van het stadsbestuur zijn gedeeld in de toespraak van de burgemeester tijdens de Ketikoti-herdenking op 30 juni 2024. Daarin heeft hij tevens, namens het stadsbestuur, excuses uitgesproken voor de rol die het stadsbestuur had gespeeld in de koloniale slavernij. In de eindpublicatie is nu het complete verslag van het onderzoek te lezen.

De conclusie van het onderzoek zijn in het kort:

1. Het stadsbestuur had een voortrekkersrol in de opbouw van het op slavernij gebaseerde koloniale rijk en faciliteerde de uitvoerende organisaties.
2. Op de Surinaamse plantages die in handen waren van Dordtse eigenaren werd gepoogd om mensen met geweld in slavernij te houden. Hiertegen kwamen mensen op verschillende manieren in verzet.

3. Dordtse eigenaren zagen zichzelf graag als weldoeners en gedurende met name de achttiende eeuw besloten verschillende Dordtse planters vrijheid te geven aan tot slaaf gemaakte mensen (manumissie). Manumissie werd vaak testamentair gedaan en pakte voor de tot slaaf gemaakte mensen in de praktijk vaak niet goed uit.
4. Het belang van koloniale slavernij voor de economie van Dordrecht begon in de zeventiende eeuw concreet vorm te krijgen en groeide in de achttiende eeuw. Diverse Dordtse sectoren profiteerden van de trans-Atlantische slavernij; zo bloeide er in de achttiende eeuw een verwerkende industrie voor suiker in de stad.
5. Het stadsbestuur van Dordrecht had geen directe stem in het beëindigen van de slavernij. Tijdens de parlementaire debatten over de wettelijke afschaffing namen vertegenwoordigers uit het kiesdistrict Dordrecht wel deel aan het debat en hadden zo invloed door te stemmen over het wetsvoorstel.
6. In de twintigste en eenentwintigste eeuw waren de gevolgen van kolonialisme nog merkbaar. Vormen van uitsluiting en assimilatiepolitiek waren blijven voortbestaan. Daartegen werd op verschillende manieren verzet georganiseerd.

Het onderzoek kan bijdragen aan het erkennen van dit deel van het verleden van Dordrecht en de doorwerking ervan. De opvolging van de aanbevelingen uit het rapport is ondertussen deels al gestart en daarnaast is een aantal vervolgacties al in voorbereiding (zie onder 'Hoe verder na deze raadsinformatiebrief?').

Hoe verder na deze raadsinformatiebrief?

Verspreiding publicatie

We zorgen op diverse manieren dat het onderzoek voor iedereen beschikbaar komt:

- Na afloop van de presentatie op 4 juni kunnen alle aanwezigen een exemplaar van het boek ontvangen.
- Het boek wordt opgenomen in de collectie van Bibliotheek AanZet en de Dordrechts Museum Organisatie.
- Het boek is bij Bibliotheek AanZet en het Regionaal Archief gratis af te halen voor geïnteresseerden.
- Een publiekssamenvatting wordt online gedeeld via de [website van het Regionaal Archief Dordrecht](#).

Via diverse kanalen brengen we dit onder de aandacht samen met de communicatie over de presentatie.

Vervolg aanbevelingen

De aanbevelingen uit het onderzoek (zie bijlage p. 173-176) nemen we over en krijgen in ieder geval op de volgende manieren een vervolg:

- De gemeente ziet ook het belang van blijvende (ver)binding met het erkennen van het koloniale- en slavernijverleden van Dordrecht en in het bijzonder ook de doorwerking in het heden. Binnen het programma Inclusieve Stad wordt hieraan invulling gegeven. Bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren die bijdragen aan bewustwording. Daarvoor wordt in belangrijke mate samenwerking gezocht met de stad. Bijvoorbeeld met het Cultureel Educatief Centrum Dordrecht (CECD). Daarbij wordt ook de link gelegd met het onderwijs.
- Bestrijding van discriminatie en racisme is ook onderdeel van het programma Inclusieve Stad. De gemeente stelt een duidelijke norm: in Dordrecht is geen ruimte voor discriminatie. Niet in de stad en niet in het stadskantoor. Van onze subsidie- en inkooppartners verwachten we hetzelfde. En we organiseren activiteiten (ook in samenwerking met bijvoorbeeld het Da Vinci College) om (stage) discriminatie aan te pakken.
Met andere partners in de stad – zoals het Podium Veelkleurig Dordt, maar ook het Platform Turkse Dordtenaren – worden bijeenkomsten georganiseerd om als stad uit te dragen dat iedereen zich thuis moet kunnen voelen in Dordt.
- Herdenking en viering Ketikoti 30 juni/1 juli 2025: evenementensubsidie voor de viering is verstrekt; (Een vertegenwoordiging vanuit) het college is aanwezig bij de herdenking.
- Hof van Nederland schenkt in de vaste presentatie aandacht aan het slavernijverleden van de stad, maar de resultaten van het onderzoek krijgen daarnaast op een nader te bepalen vorm vanaf september 2026 ook een plek in de tentoonstellingsruimte aldaar. Verder wordt in de begeleidende tekst bij de te heropenen goudleerkamer in Huis Van Gijn verwezen naar de relatie tussen de kamer en het slavernijverleden. De publiekssamenvatting van het onderzoek is te raadplegen op de website van het Regionaal Archief en de verschillende thema's uit het onderzoek worden daar verder belicht.

- Het Regionaal Archief ondersteunt nazaten die genealogisch onderzoek willen verrichten.
- Initiatieven vanuit de stad voor historisch onderzoek ter verdere verdieping van dit onderzoek of naar het Aziatische koloniale verleden ondersteunen we vanuit het Regionaal Archief. We hebben vooralsnog geen plannen voor eigen onderzoek of het verstrekken van opdrachten daarvoor.
- We kijken hoe CECD een rol kan spelen in versterken educatie over racisme en discriminatie in het onderwijs.
- We attenderen culturele partijen in de stad extra op het onderzoek met de uitnodiging om activiteiten te organiseren die er bij aansluiten.

Welke kosten zijn verbonden aan het proces?

Financiering voor vervolgactiviteiten is mogelijk binnen huidige middelen en subsidieregelingen.

Wat zijn de belangrijkste gerelateerde besluiten?

[Onderzoeksvoorstel Slavernijverleden Dordrecht](#) - raadsinformatiebrief.

Het college van Burgemeester en Wethouders

C.H.W.M. Post
secretaris

P.A.C.M. van der Velden
burgemeester